Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭҢГСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата • 1935 сыл алтыннаах 5 күнүгэр төрүттэммитэ •

2000 с.
Тохсунньу
13
күнэ
чэппиэр
№ 3 (8693)

БҮГҮН БЭЧЭЭТ КҮНЭ. СУРУТААЧЧЫЛАРБЫТЫН УОННА ЭЛБЭХ АХСААННААХ СУРУЙААЧЧЫЛАРБЫТЫН, ПОЛИГРАФИСТАРЫ ЭҺЭРДЭЛИИБИТ!

ТЫЛ КӨҢҮЛҮН ТУҺАНЫАҔЫҢ — ОЛОХПУТУН ТУПСАРЫАҔЫҢ!

Билигин ыытыллар реформалар олохпут онгкулун уларыталларын тэҥэ киэҥник иһэтиннэрэр информация көрүүнэрин оруолларын төрдүттэн уларыталлар. Ол курдук урут «Ленин суола» хаһыат эрдэхпитинэ СССП райкомун органа диэн аатталларбыт, ол эбэтэр партия ыйыларынкөрдүнэрин олохчо быһаччы киллэрэргэ, дьоҥҥо-сэргэҕэ күннэтэ тиэрдиэҕэ үлэлэһэрбит. Ити билигин историяҕа хаалла.

РФ «Массабай информация средстволарын туһунан» Сокуонугар олоҕуран улуус хаһыатын учредителлэр - республика правительствата, улуус дьаһалтата, редакция коллектива - иллэҥ-саҥалаах, уптэҥнэхамнастаах төрийэн таһаараллар. Маныаха сокуон быһыытынан учредителлэр быһаччы хамаандалыыр, редакция үлэтигэр күннэтэ ороһуор бырааптара суох, кинилэр учредительнай дуогабарга ыйыллыбыт бырааптарынан уонна сокуон ыйыыларынан эрэ салайсар-дьаһайсар ыыахтаахтар. Ити сөп. Оччотугар эрэ тыл көҥүлэ хаалла, цензура суох буолар.

Мин саныахпар, ааҕаччылар, өһилиэшпэ тыл көҥүлүнэн хото туһамматтар, итиннэхэ кириллэри буруйдуур сатаммата буолуо, тоҕо диэтэргит билигин сокуоннарбыт уларыйа-тэлэрийэ туралларга үгүс, билбэккэ да хаалыахха сөп. Биир үксүн дьон-сэргэ урукку хаһыытан арахса илиҥэ көстөр. Хаһыакка суруйар буоллахтарына урут народнай контуруол комитетыгар бэриллэр сабыылаанна сиэриэн сороҕор ис хоһоонноор, ити критическай матырыйааллары ааннаахха. Оттон билигин бочуот дьон ойун-санаатын, болҕомтотун ыһалыыллаах оруттэрбитигэр туһаайар оруолланна, урукку курдук тэрилтэлэргэ, салайаччылардарга ирдэбил ыытан, онуу хонтуруоллатан олох сорох итэҕэстэрин-быһаҕастарын туоратыахтаах диэн буолбат. Ол онуугар общественнай мнениены үөскэтэр соруктаахпыт.

Аспыт сылга биһиги хаһыаппыт улууспут 200 сылыгар аналлаах бэрт үгүс кыра-улахан матырыйааллары бэчэяттэн таһаарда. Бу иннинэ колуонэлэргэ историябыт кэрчиктэрин быһыытынан умнуллубат туһунан курдук хаалыаҕа. Маны таһынан улууспутугар буолар дьоһун туганнэри, уларыйыылары ыыахпыт баарынан сырдата сатаатыбыт. Биллэн турар, барыта эрун-онуугар, олоччу ситтэ-хотто диэн этэр сааабыт суох, онуу ааҕаччылар бэйэлэрит да бэлиэтии көрөргүт буолуохтаах. Журналистар син биэр дьоннор, сыыһар да кэмнэхтэр, олох сорох туһаайыыларыгар болҕомто ситэ ууруллумуон сөп.

Урут хаһыакка суруллубут сүүс бырыһыан кырдьык диэн этиллэрэ, ол сиэринэн сорох дьон кэккэ ыстатыйаларга баар мөккүөрдэрэ сааалары, тус бэйэ мненнетын кытта сөбүлэспэттэр, сыыһаны тоҕо бачаттыгыт диэн соньуйаллар. Оттон хаһыат төрдүс балаһатыгар «Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатынын биир буолбат» диэн этиллэр, ити тыл көҥүлүн эмиэ биир туоһута. Ол эрээри киирбит суругу барытын кэлтэй бачаттыахха диэн буолбат, сорох өттүгэр-бөрөбиэркэ ыытыллар.

Уонсайынан даҕаны тыл көҥүлэ демократия биир дьоһун ситиһиннэрин диэн аатталлабыт иннигэр бу олус кичэйиини, болҕомтону эрэйэр, чуолаан бачаакка. Тыл эмтиэн сөп, онуу тэҥэ алдьатар, айыратар суолталаах. Итиини сатаан таба туһаныы хас биирдии журналист, редакция эбээһинэһэ буолар. Онон маныыс түгэнигэ журналист уустук операцияны оҥорор хирургтан туох да атына суох эпидиэтиинэһи сүтэр.

Күнү ааҕаччыларбыт! Бэрдэ бэлиэтии көрбүккүт буолуо, биһиги хаһыаппытыгар олоҕу биир эрэ өттүнэн кэлтэй кэрдэрүүттэн туттуна сатыырбытын. Хаһан даҕаны, хаанна даҕаны олох хайа баҕарар ньуостуутэ үгүс уонна мөкү оруттэрдээх, онуу хаһыакка тэҥнии тутан, маанна туспа сыанабыт биэрэн, ааас дьон санаатын билиһиннэрэн таһаарабыт, мин санаабар, сиэрдээх буолуоҕа. Үчүгэй олоҕу наар куһаҕаны холобурдаан ситиспэтии чахчы, өйдөө өттүнэн ыллахха барыта бэрт, байыыттык олоробут диэтэххэ сымыйаны эрдиигэ тэҥнэһиэҕэ.

Ол иһин эйигин идэлээх журналистары кытта олохпут тупсар суолларын тэҥнэ тобулуостаххытына хаһыаппыт ис хоһоонэ өссө тупсуоҕа, сэргэх, интэриэһинэй материйааллар бэчэяттэнэр буолуохтара. «Сатаан суруйуом суоҕа, тылым-өйүм олуттааҕас» диэн хэтэмэрийдээмиэ, ыытыпыт суруккутун сыа-сым курдук тутан тылын-өйүн саахылаан бачаяттаатахпитинэ «көр эрэ, бэлиэ да бэрдэ суруйбуккун» диэн билэр дьоҥҥут-сэргэҕит соҕуохтэрэ-махтайыахтара. Саамай кылаабынайа - кэлин бу сүнкэннээх түгэннэртэн туора турбатахпыт, бэйэм кылаатынан киллэрбитим диэн киэн туттунуоххут буолар.

Бачаят күнүнэн, күнү ааҕаччыларбыт!

В. КАСЬЯНОВ,
«Эҥсиэли» хаһыат редактора

АҔЫЙАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

2000 сылга бастакы төрөөбүт оҕоҕо бэлэхтэр бэриллэллэр. Ол курдук, Англияҕа үс дьахтар ким бастаан оҕоломмутун быһаарсан сууттаһаары сылдьаллар. Биллэн турар, кыра бириис иһин мачайдамматтара буолуо. Саха сирин ылан юрдэххэ, Сунтаар улууһугар бу сылга күн сирин аан бастаан көрбүт кырачаанга 19 тыһ. суммалаах бриллиант бэриллэр буолбут. Онтон Намҥа Колпашниковтар дьиэ кэргэннэригэр 2000 сыл маҥнайгы оҕото төрөөбүтэ да... туох да бэлэх-туһах суох.

ЗАГС отдела иһитиннэрбитинэн, маннык биһиги улуспутугар харчы көрүллүбэтэх, иккиһиэн, Нам роддомугар бастаан төрөөбүт оҕо биллэр эрээри, Нам олохтоохторо Дьокуускайга киирэн оҕолоноллоро үгүс. Онон бириэмэ ийэ тиийэн көлэн аахса сылдьыан сөп диэн сэрэхэдийэллэр...

❖❖❖

1999 с. ахсынньытын эрэтиигэр СР Президенэ М.Е. Николаев Дьокуускай куораттан уонна сэттэ улуустартан 32 сэрии кыттыылаахтарын, Горнай уонна Нам улуустарын ветераннарын сэбиэттэрин председателлэрин (С.Г. Андреев, М.В. Петрова) приемнаата.

Президент күнү ыалдьыттарыгар билигин балаһыанньаны, Улуу Кыайыы 55 сылын көрсүү бэлэмнэрин билиһиннэрдэ. Кини көрсүһүү кыттыылаахтарын Саҥа дьылынан, үйэнэн эҕэрдэлээтэ. Ыалдьыттарыгар ыстаал дорообуйаны, уһун олоҥу баҕарла. Сэрии кыттыылаахтара харда тылы эттиллэр.

СР Президенэ М.Е. Николаев үөрүүлээх көрсүһүү кыттыылаахтарыгар сыаналаах өйдөбүнньүк бэлэхтэри туттарда.

❖❖❖

Искра уонна Партизан нэһилиэктэригэр үөрэх министерствата үүммүт дьыллыан кэрэ-бэлиэ бэлэх оҥордо. Ол курдук, «МТЗ-82» трактордар бэриллэн нэһилиэктэргэ аҕалылыннылар.

Бэйэ информ.

БОЛҢОЙУН — КОНКУРС!

XX-с үйэни, иккис тыһыячча сылы түмүктүүр, «Эҥсиэли» хаһыат 65 сылыгар юбилейа баллэтэнэр 2000 сылга «Эҥсиэли» хаһыат редакцията «Сыл бастыҥ корреспондента» аанка конкурс биллэрэр. Манна общественнай корреспонденнар, биирдиилээн дьон олох-дьаһах ханнык баҕарар салаатыгар, хайа баҕарар жанрга бэйэлэрин суруйуулларын ыытан ыыттыахтарын сөп. Конкурска матырыйаал ахсаана, ис хоһоона, уратыта учуоттаныаҕа.

Маны таһынан редакция биэс номинацияҕа эбии конкурс биллэрэр. Ол курдук:

1. Тыа сирэ: саҥа сүүрээннэр
2. Дьиэ кэргэн экономикатын сайыннарыы
3. Чөл олох иһин охсуһуу
4. Ыччат үлэлиир, үөрэнэр, сайдар
5. Юмор, сатира

темаларга ханнык баҕарар жанрынан (очерк, репортаж, фоторепортаж, заметка, зарисовка, ыстатыйа, фельетон, юмореска о.д.а.) суруйан кыттыаххытын сөп. Конкурска редакция штатын үлэһиттэриттэн ураты ким баҕалаах барыта кыттара көҥүл.

«Сыл бастыҥ корреспондента» уонна биэс номинацияҕа конкурстар 2001 сылга тохсунньу 13 күнүгэр - Бэчэят күнүгэр тумуктэнэхтэрэ.

1999 сыл бастыҥ корреспондента

«Эҥсиэли» хаһыат редакциятын коллективын быһаарыытынан 1999 сыл түмүгүнэн «Сыл бастыҥ корреспондента» РФ Журналистарын союһун чилиэнэ, Никольскайдаары Сир музейын директора Георгий Ильич Кривошапкин аатанна. Аспыт сылга Георгий Ильич барыта 27 дьоһун матырыйаалы бэлэмнээн хаһыакка бочуоттаата. Кини улуус, өһилиэк историятыттан саҥалаах билиҥги олоххо тиийэ производство, социальнай олох, культура эйгэтин сырдатар ыстатыйаларын олус кичэйэн, хас биирдии тылын чочуйан редакцияҕа тиксэрэр үтэстээх. Аспыт сылларга кини эмиэ арыйаҕа суох суруйуулларын ааҕаччылар сэргээн аахпыт буолуохтаахтар.

Георгий Ильичи бу дьоһун ааты ситиспитинэн истиҥник эҕэрдэлиибит, инникитин да редакцияны кытта сибээһин быспакка олох ааас оруттэрин суруйуо, хоһуйуо диэн эрэнэбит.

❖❖❖

Аспыт 1999 сылга олохтоох бочуоккэ Үөдэйтэн Неустроева Елена Ивановна (билигин I Хомустаахха олорор) сэриигэ кыттыбыт буойуннар, Верховнай Совет депутаттара-дьахталлар о.да.т. туспарыыан ыстатыйалара, I Хомустаахтан Герасимов Иван Михайлович улууска сири туһаныы, былыргыттан аныгыта диэри историяны, Еремеев Константин Иванович критическай ис хоһоонноох сытыы матырыйааллара, Иванова Маргарита Егоровна салайар «Чолбон» пост оҕолорун суруйуулара, Хамарататтан Коноров Николай Иванович тыа сирин олоҕун ааас оруттэрин, Феофанов Егор Михайлович нэһилиэк культурнай-массабай олоҕун туһунан, Салбантан Жирков Макар Николаевич нэһилиэк историятын, Ушницкая Февронья Дмитриевна нэһилиэк билиҥги олоҕуттан сонуннара о.да., Хатырыктан Лугинов С.С. норуот педагогикатыгар сыыһыаннаах ыстатыйалара, Сивцев Н.И. күннэрин олох туһунан информациялара тарыстылар.

Нам селотуттан ветераннарбыт В.Л. Еремеев-Дуобат Баһылай, урукку редакторбыт журналист А.И. Ксенофонтов, краевед Т.И. Замятин сибээстэрин быспатылар, үөрэх управлениетын методиһа Р.П. Румянцев сонун жанрга — рецензияҕа — үлэлээтэ, эбээ Аанна суоллаарын дьон сэргээн аахта, А.А. Ильина астрологическай билгэлээһиннэрэ эмиэ сонун буолла. Эдэр автор В.И. Прокопьев дьоҕус кэпсээннэри суруйуута холонуулара, айылҕаны, булду-алды сөбүлэччилэр кэпсиэстэрин тарта.

Аспыт сылга Модуттан Татьяна Сыроватская, Хатырыктан Эрчим Баһыл курдук сонун автордар бэчэяттэннилэр. Эрчим Баһыл урут көрдөөх-ааннаах дьоҕус кэпсээннэрэ дьон-сэргэ болҕомтотун тарпыттара, билиҥи кини сонуннары бэлэмнээн таһаартарда. Бу курдук сыл ахсын саҥаттан-саҥа аатталлар тахсыахтара диэн эрэнэбит.

Нэһилиэк дьаһалталарын баһылыктарыттан Түбэттэн Лукина Р.Е., II Хомустаахтан Тарскай П.Е. хастыы да ыстатыйалары суруйан ыыттылар. Хомойуох иһин, улуус атын нэһилиэктэрин салайаччылара быыс булан редакцияны кытта сибээстэспэтилэр. Улуус дьаһалтатыттан үөрэх управлениета «Оҕосаас уонна оҕо спордун сылыгар» аналлаах рубрикаҕа балачча элбэх матырыйааллары бочуоккэ таһаартарда.

Редакция

ЭБИММИИБИТ БЭРТ ӨМЭЙ

Сахалар төһө уһаан-тэнийэн олорор норуот буолбуппутуй диэн ыйытыыга кыратык учуоҥайдар чинчийиилэриттэн ылан көрдөххө, Н.Х. Дьяконов суруйарынан Саха сирин олохтоох омуктарын ахсаана нэһилиэннэриэн аҕаар онуос ревизия түмүгүнэн 1858 с. чуолкайданар буолбута. Ол иннинэ балачча чуолкай чахчылар христианствоны ылыммыт эрэ олохтоох дьон туста рынан баалларкурдук. Холобур, 1767 с. аарыы түмүгүнэн сүрэхтэммит сахалар, эбэҥкилэр ахсааннара Намҥа 718 эбит.

1859 с. ревизия көрдөрөрүнэн Саха сиригэр 196.595 саха баара быһаарыллыбыт, 1897 с. перепись көрдөрөрүнэн 221.067 саха баара быһаарыллыбыт. Үрдүттэн саба быраҕан көрдөххө революция иннинэ саха төрүүр-уһуур кыаҕа бэрт үрдүк эбит. Историяҕа киирбит төрүттэринэн аатталлыыт аҕа уустара киэн сиринэн тайаан, таҥнаан норуоту норуот буолар кыаҕын биэрдэхтэрэ.

ыал – дьол биһигэ

1917 с. тыа сиригэр 220.040 саха баара бэлиэтэммит. 1897-1917 сс. Е.Д. Стрелов суоттааһынынан 207.000 кэриҥэ саха өлбүт. Ити бириэмэ иһигэр 215.514 оҕо төрөөбүт. Саха сиригэр 196.595 саха баара быһаарыллыбыт, 1897 с. перепись көрдөрөрүнэн 221.067 саха баара быһаарыллыбыт. Үрдүттэн саба быраҕан көрдөххө революция иннинэ саха төрүүр-уһуур кыаҕа бэрт үрдүк эбит. Историяҕа киирбит төрүттэринэн аатталлыыт аҕа уустара киэн сиринэн тайаан, таҥнаан норуоту норуот буолар кыаҕын биэрдэхтэрэ.

1917 с. тыа сиригэр 220.040 саха баара бэлиэтэммит. 1897-1917 сс. Е.Д. Стрелов суоттааһынынан 207.000 кэриҥэ саха өлбүт. Ити бириэмэ иһигэр 215.514 оҕо төрөөбүт. Ол эбэтэр сыл аайы 20 тыһ. тахса оҕо төрөөн-олорон, сыыла 1,5 тыһ. кэриҥэн эбиллэр эбит. Өлгөмнүк оҕо төрөтөр буолан уонна улаханнык дьон маассабай өлүүтэ суох буолан, норуот тыына кэхтибэтэх, олох дьулуурра генофонда нэһиллибэтэх.

Учуоҥайдар этэллэриэн сэбиэскэй былаас кэмиэригэр саха норуотун демографическай сайдыытын атахтаабыт иккис сүрүн периоду араарыахха сөп: бастакытынан, Өктөөп революциятыттан Аҕа дойду улуу сэриитэ бүтүөр диэри кэмнэ саха омук дьонун өлөрүү; иккиһиэн, 50-е сыллартан бүгүҥнү күннэ диэри саха омук олорор эйгэтэ тоста уларыйыытын түмүгэр майгы-сиидэ, олох-дьаһах молтоон өлүү-сүтүү

(Салгыытын 2 стр. кор)

XX-с үйэ сүрүн түгэннэрэ

«Киһи-аймах историнтыгар XX-с үйэ курдук алдьатыылаах, өлүүлээх-сүтүүлээх үйэ суоҕа», — диэн этэллэр үөрэхтээхтэр. Ити сүрүн бириччиннэлэринэн Бастакы уоннна Иккис аан дойду сэриилэрэ, научнай-техническэй прогресс, айылҕа уонна тулалыырэйгэ киртийиитэ, нэһилиэннэ куораттарга мустан олохсуйуута о.д.а. буолаллар. Биир киһи үйэтин устатыгар кыыл-сүөл уонна үүнээйи элбэх көрүгнэрэ аны хаһан да төннүбэттии суох буоллулар. XX-с үйэҕэ буолбут сэриилэргэ 100 мөлүйүөнтэн тахса киһи сиэртибэ буолла. Электричество, радио, телефон, хиинэ дохсуннук сайдыылара, телевидение, компьютер, интернет баар буолуулара, водопровод, канализация, транспорт араас көрүнэ, космоһы баһылааһын киһи-аймах олоҕо тосту уларыйыытыгар тириэртилэр. Дьон майгыта-ситиллитэ, быһыыта-таһаата, ойо-санаата олус уларыйда. СПИД эгин курдук саҥа ыарыылар элбэтилэр, наркомания, арыгылааһын, табахтааһын о.д.а. омсолоох дьаллыктар содуллара улахан, охсуулара ыарахан.

XX-с үйэҕэ буолбут сүрүн түгэннэри эрдьиэстибит.

1900 — аан дойду нэһилиэнньэтин ахсаана 1,6 миллиард киһиэхэ тиийбитэ

1901 - А. Попов 1895 с. айбыт радиотын кэнниттэн, итальянец Г. Маркони бастакы трансатлантическай радиосигналы биэрбитэ.

1904-05 сс. - Россия-Япония сэриилэһиилэрэ.

1905 с. - гражданнар көҥүлүлэрин туһунан манифест тахсыыта.

1914-18 сс. — Эрцгерцог Фердинанды өлөрүү кэнниттэн аан дойду Бастакы сэриитэ саҕаламмыта.

1917 - олунньуттааҕы буржуазнай-демократическай революция.

1917 - Октябрьскай социалистическай революция буолбута.

1918 - Ленинскэй комсомол төрүттэнитэ.

1918-20 сс. - Россияҕа гражданскай сэрии.

1919 - Нациялар Лигалара тэриллибитэ.

1922 - ахсыныы 30 к. ССРС тэриллиитэ.

1924 - В.И. Ленин өлбүтэ.

1929 - АХШ фондовай биржатын кризиһэ Бүтүн аан дойдутааҕы кризиска тириэрпитэ.

1939 - фашистскай Германия Польшаҕа өтөн киирбитэ аан дойду Иккис сэриитэ саҕаланыытынан буолбута.

1941 - аан бастакы коммерческай телевидение баар буолбута.

1941 - Аҕа дойду Улуу сэриитин саҕаланыыта.

1943 - пенициллин эмтэһиннэ туттуллар буолбута.

1945 - фашистскай Германияны уонна Японияны кыайыллар.

1945 - Хиросимаҕа уонна Нагасакиҕа АХШ атомнай буомбалары быраҕыыта.

1946 - ХНТ Генеральнай ассамблеятын бастакы сессията.

1949 - НАТО тэриллиита.

1950 - Саха сиригэр алмаас көстөн Россия аан дойдута тахсыыта.

1953 - И.В. Сталин өлбүтэ.

1955 - Варшавскай дуогабар тэриллибитэ.

1957 - Сир бастакы аргыһын көтүүтэ.

1960 - Африкаҕа 17 саҥа государство тэриллибитэ.

1961 - Ю. Гагарин космоска тахсан сири тула эргийбитэ.

1963 - Аан дойдута дьахталлартан бастаан В.Терешкова космоска тахсыыта.

1968 - атырдьах ыйыгар Варшавскай дуогабар дойдуларын сэриилэрэ Чехословакияны оккупациялаһыннара.

1969 - Ыйга киһи аан бастаан үктэммитэ.

1975 - Вьетнам сэриитин бүтүүтэ.

1979-89 сс. - Афганистан сэриитэ.

1985 - М.С. Горбачев былааска тахсыыта, уларыта тутуу саҕаланар.

1986 - муус устар 26 к. Чернобыллаах атомнай станция саахала.

1989 - Берлин истиэнэтин сууллар ыы.

1991 - ССРС үрэллиитин саҕаланыыта. СНГ тэриллиитэ.

1996 - Россия сэриилэрэ Чечняҕа киириилэрэ.

1999 - ХНТ нэһилиэнньэ уобалаһыгар дьарыктанар Фондатын сыналаһыныгар, алтыныы 12 күнүгэр Сир шарын нэһилиэнньэтэ 6 миллиардка тиийбитэ.

1999 - НАТО дойдулара Югославияҕа сэриигэ түһүүлэрэ.

1999 - Россия сэриилэрэ Чечняҕа иккистээн киириилэрэ.

1999 - ахсыныы 31 к. Россия Президенэ Б.Н. Ельцин дуоһунаһыттан аккаастаныыта.

Үүнэр үйэҕэ генетикаҕа (клонирование) улахан уларыйыылар киирэллэрэ, энергия саҥа көрүнэрин арыйыыга хардыылар оҥоһуллуулара, рак ыарыылартан быыһаныы суолларын быһаарыы, нэһилиэнньэ ахсаана түргэнник улаатыыта курдук улахан суолталаах проблемалар быһаарылыахтара диэн сабаҕалыыллар. Холобур, сир шарын нэһилиэнньэтэ 12 млрд. тиийдэриэ, ким да, туох да кыайан өрөһүйбэт сүнкэннээхэй катастрофа буолуохтаах. Онон нэһилиэнньэ кыыл-сүөл курдук маҥхаҥ үөскээһинэ бопсуллуохтаах, анал сокуон ылыллыахтаах курдук. Билигин Кытайга нэһилиэнньэ үүнүүтүн кыраҕытык хонтуруоллааһына итиннэхэ холобур унаан буолуохтаах.

Бу матырыйаалга XX-с үйэҕэ буолбут сүрүн событиелар, арыйыылар быһа барыллаан эрдьиэстэниллэр, онон ол-бу көтүтүү баар буолуон сөп.

Бэчээккэ бэлэмнээтэ Григорий ЭВЕРСТОВ

БАСТАКЫ ХОЛОНУУ ТҮМҮКТЭРЭ

М.К. Аммосов

И.Е. Винокуров

Е.С. Сивцев-Таллан Бүрэ

И.Д. Винокуров-Чаҕылҕан

Е.М. Ларионов

Н.М. Рыкунов

С.П. Оконешников

Д.Т. Аргунов

Е.М. Шапошников

А.Г. Азаров

1999 сыл тиһэх нүөмэрдэриттэн биирдэстэриҥэр XX-с үйэҕэ Нам улууһун аатын-суолун аар-саарга аатырпыт-сураҕырпыт 10 чулуу дьоммутун .аатыырга аҕаччылартан көрдөспүппүт. Онуоха 28 киһи бэйэтин санаатын үллэһиннэ. Хамаҕатта, Хатырык, 1 Хомустаах, Партизан, Нам, Салбан, Граф Бизрэгэ, Никольскай, Аппааны, Бөтүҥ нэһилиэктэриттэн ыытыкка кыттыыны ыллылар.

Ыйытык ис хоһоонун ситэ өйдөөбөккө сорохтор 10 бастыҥ дьон иһигэр киллэриэхтээх кандидаттарыгар илии баттаһыныын хомуйа сыспыттар, бүтүн нэһилиэк дьаһалтатын аатыттан кандидатуралары киллэрии эмиэ бэлиэтэннэ уонна оттон бүтүн дьиэ кэргэн аатыттан этии киллэрии диэн элбэх буоллаҕа. Хаан тардыһыытын бэрээдэгинэн бэйэ аймаҕын, нэһилиэгин дьонун (төһө да киэҥник биллибэтэллэр) аатта-аһын ардыгар суох. Уон чулуу дьоннор истэриэгэр киирбиттэргэ туох эрэ бэлиэ бэлэх-туһах бэриллэрин, анал бочуоттаах аат-суол ингэриллэрин курдук өйдөөбүттэр. Биллэрин курдук улахан бочуоттаах ааты ингэрэр быраап редакцияҕа суох, эгэ, сыаналаах бэлэхтэринэн ыытахтанара ыраах быһыылаах.

Бары эпиэтээбиттэр үтүктүспүт курдук М.К. Аммосовы, кини кэнниттэн И.Е. Винокуровы бастаппыттар. Ити өйдөөн, киниилэр Саха сиригэр эрэ буолбакка, бүтүн дойдута биллибит государственнай, партийнай деятеллэриннэн буолаллар. Бэйэлэрин дириҥ билиилэриннэн, ырааҕы өтө көрүүлэриннэн, салайар дьоҕурдарыннан Намы элбэхтик аатталаппыттара, өссө да аатталаахтара турдаҕа.

Киниилэр кэнниларриттэн саха биллиилээх поэттара И.Д. Винокуров-Чаҕылҕан уонна Е.С. Сивцев-Таллан Бүрэ туһаннаахтарыннан 21, 20 куоланы ыллылар. Российскай Федерация народнай артыыта С.П. Оконешников 14, аатырбыт ыанныыксыт Д.Т. Аргунов уонна Ил Түмэн депутата Е.М. Ларионов тустарыгар 12 киһи куоластарын биэрдилэр. Поэт Н.М. Рыкунов, художник Е.М. Шапошников уонна дуобакка сахалартан бастакы гроссмейстер А.Г. Азаров 10-нуу куоланы ылан чулуулар ахсааннарыгар киирдилэр.

Художник Э. Сивцев, уһунут С.П. Алексеев 9-туу очколаная кыл-мууччу хапсыбатылар. Улуус бочуоттаах гражданина В.Е. Колмогоров 8, тустуук П.П. Юмшанов 7 куоланы ыллылар. Алта киһи композитор З.П. Винокуровы уонна биллэр-кэстэр салайаччы Н.С. Охлопковы 10 бастыҥнар ахсааннарыгар киллэрэргэ колоно сыыппыттар. С.Н. Платоновы, оҕуруотчут В.В. Замятины, ыанныыксыт Ф.В. Сидорованы 4 киһи аатталаата. Отчут Е.А. Протопопов уонна ат спордун тренерэ С.П. Ядреев иһин 3-түү киһи куоластарын биэрдилэр. Биирдии-иккилии куоланы ылбыттар ортолоругар Н.В. Черекэй, А.Ф. Шестаков, П.С. Шапошников, А.И. Васильев, А.Н. Ядреев, Ю.А. Эверстов, олонхоһут Бэдьээлэ, Л.Л. Левин, Т.И. Замятин, үнкүүһүт Р.К. Кириллова о.д.а. бааллар. Барыта улуус 10 бастыҥ дьонун быһаарыыга 51 киһи аатталаммыта кэрэхэбиллээх.

Биллэрин курдук XX-с үйэ быйылгынан түмүктэнэр. Итиннэн сибээстээн бу ыытыкпыт бастакы холонуу курдук ыытылынна. Аа-han иҥэр үйэҕэ улуус 10 чулуу дьонун быһаарар сыалтан «Энгсиэли» хаһыат редакцията манныктан ыйытыы сыл иккис аҥарыттан ыытыаҕа уонна сыл бүтүүтүн эргин түмүк таһаарыа, онон Нам улууһун аатырпыт-сураҕырпыт үтүөкэннээх дьоннорбутун бүтэһиктээхтик быһаарыы 2000 сыл бүтүүтүгэр биирдэ тахсыа. Күндү аҕаччылар! Улуус киэн туттар дьонун быһаарыыга көхтөөхтүк кыттаргытыгар ыҥырабыт.

Ыытыыны оҥордо
Григорий ЭВЕРСТОВ

ЭБИЛЛИБИТ БЭРТ ӨМЭЙ

(Иннин 1 стр. көр)

элбэҕинэ, оҕо төрөөһүнүн арыйаһына, доруобуйа кэхтиитэ, саастарын туолбуттар сулумах сылдьыылара, арахсан баран үгүстэр иккистээн кэргэннэнэр кыахтарынан соччо туһамматтара.

Т.И. Замятин «Намский район в цифрах» диэн кинигэтигэр сурулларынан улууска нэһилиэнньэ уопсай ахсаана 1917 с. - 15 тыс. 515 киһи эбит. 1940 с. - 10426 буолбут. Ити эниики этэн аһарбыт бириччиннэбит эпиэтин туоһулуур. Ордук элбэх киһи өлүүтэ, нэһилиэнньэ ахсаанын көҕүрээһинэ сэрии сылларыгар тахсыбыт: 1943 с. - 8369, 1944 с. - 8338 киһи.

Урукку кэмнэ эмп-томп суоҕун, дьахтары төрөтөр усулуобуйа, олох-дьаһах мөлтөҕүн, ас-үөл тутаҕын түмүгэр биирдэ диэри саастаах оҕо өлүүтэ олус үрдүк эбит. Холобур, 1940 с. - 632 оҕо төрөөбүт буоллаҕына, 339 оҕо өлбүт. Бу сыл устата уопсайа 649 киһи өлбүт. 1941 с. 501оҕо төрөөбүт, 829 киһи өлбүт. Бу сылларга нэһилиэнньэ естественнай улаатыыта суох. 1948 с. саҕалаан улууска нэһилиэнньэ төрөөһүнүн көрдөрүүтэ киһи өлүүтүнээҕэр икки төгүл үрдээн, күн бүгүнүгэ диэри нэһилиэнньэ элбии турар. Ол курдук 1957 с. - 12174, 1966 с. - 14321, 1996 с. - 21170 киһи буолбут.

Нэһилиэнньэ ахсаанын эбиллиитин биир төрүөтүнэн биһиги улууспут географическай балаһыанньата олорорго табыгастаахтыын, улууска кэлии дьон уонна күтүөттэр, кийиттэр олохсуйуулара сыыппараны үрдэтиэн сөп. Нэһилиэнньэ ахсаанын естественнэй эбиллиитин сыыппарата бэрт өмэй. Кэнэҥэскитин оҕо төрөөһүнэ уонна киһи өлүүтүн сыыппаралара тэҥнэһэр туруктаахтар. Ити хантан ылан этиллэр эбит диир буоллахха, бастакытынан 1957 с. саҕалаан улууска ыал буолуу көрдөрүүтэ сылтан сыл аайы үрдээн испит. Ити сыл 97 ыал, 1972 с. - 138, 1980 с. - 151, 1990 с. - 185, 1991 с. - 191. Онтон таҥнары түһүү барар: 1992 с. - 157, 1996 с. - 118, 1997 с. - 138, 1998 с. - 107, 1999 с. - 137. Кэнники кэмнэ улуус сорох нэһилиэктэригэр Бөтүҥнэ, Модукка, Кебекенте, Хатырыкка сылга 1-3 эрэ саҥа ыал эбиллэр.

Иккиһиннэн, хас нэһилиэк аайы 25 саастарыы аастыт сулумах дьон сылдьыылара үгүс. Быйыл нэһилиэктэринэн ыытыллыбыт дьиэ кэргэттэри паспордааһын көрдөрүүлэриннэн 40-гар диэри оҕо төрөтөр саастаах дьон элбэхтэрэ киһини дьиксинэрэр. Бу эдэр дьон кэргэннэммэккэ хаалбыт сүрүн бириччиннэлэрин кэтээн көрүү түмүгүнэн, бастатан туран 70-с сыллартан сиэр-майгы сатарыйан эдэр эр дьоммут арыгыга убаныылара, тыа сириттэн оскуоланы бүтэрбит оҕолор үрдүк үөрэххэ киирэллэригэр кыыс баһыйар өттө буолара. Саха кыыһын майгытын-ситиллитин мөкү кэстүүтэ - үрдүк үөрэхтэнэн үөрэҕэ суох киһини бэйэтигэр тэҥнэбэт буолуута билигин да баар быһыы.

Үсүһүнэн, саха дьахтара былыр тоҕо элбэх оҕону төрөтөр кыахтаах эбитий? Доруобай буолан. Билигин төһө да медицинабыт сайдыбытын иһин, медиктэр этэллэринэн оҕолорбут, ийэ буолар кыргыттарбыт доруобуйалара мөлтөх. Биричиннэтэ араас буолуон сөп. Олортон биири этэр буоллахха, аныгы омук таҥаһын таҥнан: кылгас соннору, курткалары, халыҥ көрүгнэзх искусственнай түүлээх сапыкылары, бачыыҥкалары кэтэн эттэригэр-сииннэригэр ыарыыны олохсуталлар, доруобуйаларын биллибэтинэн айыраталлар.

Төрдүһүнэн, урут сахалар үтүө үгэстэрэ - оҕолорун ыал оҥоруох кыннэ төрүтү-уһуну үөрэтэн, сылыктаан, кэтэн көрөн билэллэрэ. Хаан аймахтыылар холбоһоллоро кытаанахтык бобуллара. Биитэр куһаҕан удьуордаах аймаҕы кытта уруулуу буолартан туттуналлара. Итиннэн сахалар кэргэннии буолуута улахан суолтаны биэрэллэрэ.

Оттон билигин көрсүһэ түһээт ыччаттарбыт холбоһон ыал буолан эрэллэрин туһунан сороҕор төрөппүттэрэ бүтэһик билэллэр. Ханнык баҕарар киһи туох-ханнык киһини кэргэннэнэн, кинилэр ыччаттанарын саныыр буоллаҕына эрэ олоҕо кэскиллээх, удьуордааһыҥҥа куһаҕан өрүтэ суох буолуохтаҕын өйдүөх тустаах. Итиннэ өйдөөбүт түмүгэр арахсыы даҕаны, соҕотох ийэлэр да элбэҕиннэрэ баар. Ол курдук улууска арахсыы сыыппаралара манныктар: 1965 с. - 9, 1975. - 11, 1991 с. - 43, 1995 с. - 49, 1999 с. - 33. Соҕотох ийэлэр ахсааннара: 1996 с. - 63, 1997 с. — 91, 1998 с. - 79, 1999 с. — 66.

Бэсиһинэн, саха норуота урукку-туттан сүрдээх төрөөхтээх норуот быһыытынан биллэрэ. Саха дьахталлара барахсаттар 15-18 оҕону күн сирин көрдөрөллөрө, ол гынан баран этиллибитин курдук усулуобуйа мөлтөҕүнэн оҕо өлүүтэ үрдүк этэ. 1995 с. диэри оҕо төрөөһүнэ сылга 400-500 ахсаан иһиннэн халбаҥныыра, 1996 с. - 377, 1997 с. - 402, 1998 с. - 383, 1999 с. - 327.

Билигин урукку курдук 6-10 оҕону төрөтөр ыал сэдэхсийдэ, ыал элбэхтэриэ 3 оҕолонор буолла. Итиннэ билигини олох араастык уларыйа турарын кытта, дьон-сэргэ ырыынакка киирэргэ бэлэмэ суоҕа сабыдыаллаабыта өйдөнөр суол. Ол гынан баран оҕону иитэр (бары өттүнэн моральнай даҕаны, материальнай даҕаны) кыахтаах дьон элбэх оҕолоноллоро кэрэхэбиллээх суол буолуо этэ.

Түмүкпэр итинник чахчылары этэн туран уонна онно эбии киһи өлүүтэ сыл аайы үрдүү турарын, элбэх ахсааннаах (сыл аайы 50-60) оҕо төрөтөр, уһуур кыахтаах эдэр дьон күн сириттэн өлөн туорууллара - бу барыта кэнэҥэски кэскилбит, норуот ахсаан өттүнэн эбиллиитэ тутахсыйарыгар төһүү буоллара саарбаҕа суох.

Л. ИЛЬИНА,
улуус дьаһалтатын ЗАГС уонна дьиэ кэргэн отделын сэбиэдиссэйэ

Аал уот сыралҕаннаах, алаҥа дьиэ ахтылҕаннаах

ЫНАХ - ДЬИЭ КЭРГЭН СОРҔОТО

Быйыл «Алаҥа» хаҥыакка В. Алексеев ынах барахсан туһунан ырыа суоҕуттан хомойон суруйбут этэ. Мин итинник бэйэбэр чугас ылыныым. Ол курдук сүөһүнү сөбүлүүбүн, аһынабын. Дэлэҕэ даҕаны саха норуота «ол дьиэки киһи-сүөһү хайдарый?» диэн ыйытыахтара дуо. Онон ынах сүөһү киһи диэн тылы кытта тэҥ суолталаах буолан тахсар эбит.

Сүөһү буруйа диэн саҥарбат эрэ. Мин, мин эрэ буолуо дуо, тыа сирин дьоно барыта, сүөһүттэн туһаммыппыт элбэх. Урукку кэмнэргэ ыалга сүөһүнү тутуу ахсаанынан хаарчахтанар этэ. Итиннэ сиэттэрэн оттоохун эмиэ сүөһүнэн эрэ көрөн ылара. Ити үрдүкэн ордорунан эти, үүтү соҕотоҕунаҕа тутта-ран араас тэрил, мебель, таҥас-сап ыларбыт.

Билигин балаҥыаныа тосту уларыйда. Тоҕо баҕарар сүөһүнү кыахтаах буоллахпына иччитиххэ сөп. Маннык диэн эттэхпэ сүөһүнү кыайа тутан иччэр киһи аччыктабат үйэтэ үүнэ.

Биһиги, кырдьаҕас дьоннор, баҕабыт баһаам да сыл ахсын үлэнихамнаһы кыайбат буолан иһэбит. Ол да буоллар эдэрдэрбитигэр көмөлөһүннэрэн сүөһү иччэ сатыыбыт. Ити ыччатарбытыгар утүө холобур буолуо диэн бүк эрэнэбин. Сүөһү барахсан саха омук дьылдьытыгар улахан суолталаммытын, суолтаҕын сорохтор дьэ өйдөөн эрэллэр. Аас-туор олохтон киэн эрэ саха норуотун өрүһүйэн турардаах.

Кыахтаах маллар сүөһүнү хото иитиэхтэрин иаада. Соҕотох ынары тутан сыл аайы идэҥэ этиэн, күн аайы үрүн аһынан толору хаарчыммакпын. Биири да биэһи туппут улахан ночоото суох. Арай түбүтэ эрэ элбиир. Биир ынаҕынан 2-3 сыл иһигэр хотон иһигэр баппат сүөһүлэниэххин сөп. Аныгы мыҥдыр дьоннор киирии-тахсыы, сүгүү-көтөҕүү үлэтин чэпчэтиннэр араас тэриллэри тобулан огостуохтарын, күрүөҥ-хаһааны сылдьарга, үлэлииргэ табыгастаах гына огостуохтарын сөп диэн саныыбын.

Ынах барахсан урут-хойут аһыырын, ыанарын бу куһаҕаннык көрүлүннүм диэн өстүйбөт. Барытын бырастыы гынар курдук. Онон ынах сүөһүнү дьиэ кэргэн соҕотун курдук көрөбүн. Кэмигэр тото-хана аһыыр, уудуур буоллаҕына киэн саҥа сымнаҕас кэм да суох буолар. Иччитин саҥатын бэрт ыраахтан билэр, таптаһарын кытта өйдүүр. Сүөһү турута, үүтэ-аһа киэнник көрүүттэн улахан тутулуктаах. Сайыныгы кэмигэ оттуу ороргун, сиэннэргин батыһынара сылдьан, күлүк сиргэ үөт төрдүгэр үрүҥ аһы мотурдаччы ас-тына аһылларын көрөр саҥа үөрүүлээх үтүө хартыынаны өйдөөбөппүн. Бэйэ илиитиэн астаабыт аһа ордук миэнньитэ, иҥэл буолар. Оттон атыы аһа барыта кэмчи, суот-оручуот буолааччы. Үүтүөх чэйгэ үөрэммит кырдьаҕастарбыт «үүтэ суох чэйи истэхха, остуол аһын ангара суоҕун көрүөтэ» диэччилэр. Эгэ оҕолоро, сиэннэрэ үрүҥ аһы мотурдаччы аһаабатарыттан төбөлөөхтүк мунчаараллара буолуой?

Билигин урукку курдук өлөөхто үлэлиир былааннаах үлэбит суох. Онон усулуобуйа баар эрэ буоллун сүөһүнү иитиэхпэ баар этэ. Хаһан даҕаны урукку өттүгэр сүөһү көрөбүн диэн общественнай олохтон мэһэйдиппит киһи баарын өйдөөбөппүн. Мин саныахпар хотон үлэтэ доруобуйаҕа туһалаах курдук. Быстах ыалдьар дьаҥдьаһаҕы эмиэннээх үлэлээх буолан билиммэккэ аһарыаҕын. Итинник тэҥэ ол-бу кыһалҕалаах, бутуурдаах өйүн-санаан хотон үлэтигэр сылдьан сайдаҥар, ыраастанар курдук буолар. Сүөһүгүн астына көрөн, суунан-тараанан, күөрчэххин, суоракпын тото-хана аһыырыгын туох да эмэ-томо суох нус-баачы утуйарын, чэбдигирэн турарын. Доруобай киһи кыратык үлэлээн сылайара, утатара наада. Оҕолор да үлэҕэ сыстараас, дьарыктаах буола улаатыахтара.

Биирдэ эмэтэ ыраах бардахпына, сүөһүгүн-аскын ахтан аһан кэлэҕин. Ол иһин этэбин ынах сүөһү дьиэ кэргэн быстыспат соҕотоо диэн.

Билигин ыал экономикатын туһугарыгы сыал-сорук туруоруван, үлэ-хамнас күүскэ баран эрэр. Итиннэ сибээстээн сүөһүнү, куруссаны, сибиинньэни өйдө. хото иитиэхпэ баар этэ. Соҕуруу дойдубут баһылыктара этиһиннэрэ-охсуһууттан ордон биһиэхэ көмөлөһөр дьүһүннэрэ суох. Билигги кэмнэ үлэтэ суох элбээтэ, хамнас диэн кэлбэт онон урукку өбүгэлэрбит тыыннарын өлүмүгэ сүөһүлэрин, хаттаан эргитэн биһиги хото иитиэхпитинэ эрэ быстыыта олохтон тыыннаах хаалар чинчиленнибит. Сүөһү-ас баар буоллаҕына, оҕо-уруу да элбиэҥ, чөл олохпут чэчирии сайдыаҥ, дьиэ кэргэн чуумпу олоҕо, тулалыыр эйгэбит сыһыана түстэниэхтэрэ. Онон үөскэниэхтэрбин, эдэр ыаллары саҥа үйэ саҥа дьылынан эдэрдэлэн туран дьиэ кэргэттэргитигэр, кэнчээри ыччаттарыгытыгар дьолу-соргуну, баай-тот олоҕу ис сүрэхтэн баҕарабын! Иэримэ дьиэҥит ыччыгынын, хотон тухары хороҕор муостааҕы дэлэтиг.

Эбэ ААНА

КИҺИ КЭМНЭЭХ, БАЛЫК ЫАМНААХ

Бу муударай тыллар киһи барыта арааһынай хайысхалаах, моҥолоох кэмнэри иҥнүө баарын өйдэтэр. Киһи олоҕор кэрчик-кэрчик кэмнэргэ арахсар. Духовнай оттуҥан үүнүөхтээх, сайдыахтаах. Ол курдук биир таһымтан иккис үрдүкү таһымҥа тахсарга, сороҕор дьылҕа-оҥоһуу (карма) салайар-күһэйэр оруолу ылар. Маннык кэми «кэмнээх» диэн түмүктээн кэбиспэккэ, диринэтэн өйдөөн, биир кэмтэн иккискэ киирэр биэтэк курдук өйдөтөххө, олоҕун олох атын, улахан суолталаныан сөп. Холобур астрологияны да туттан ырытан көрдөххө киһи — физическай таһым, «балык» - Нептун — Духовность, интуитивнай таһым, ол аата маннык түгэнигэ интуицилыынан салайтаран «улахан искэхтэниэххин» сөп.

Дьылҕа-оҥоһуу ыарахан. «Торо мин, туох буруйбар-айыыбар» - диэн боппуруоһу ордук ибэлиит-тар өттүлэриттэн бэйэлэригэр бэриналлэрэ элбэх буолуохтаах. Хас биирдии ибэлиит олоҕун тосту уларытар, дьонтон, уопсастыбаттан тэйитиллэр ыарахан түгэни көрсөн аһар. Мантан ангах киһи бу уларыйыыны кытта баҕарбатар да эйдэҥэн, онно сөп түбэһэн уларыйарга күһэллэр. Сорохторго оннук уларыйыы психологическай оттуҥан ыарахаттык, ыарыылаахтык аһар. Дьолго киһи үүнэн турар мас курдук. Хас да лабаалаах, хаппык эрэ лабаата тоҥуннарына атын лабаалара өссө үүнэн, сириэдийэн тахсалларын курдук киһи дьоҕура, талаана маннык түгэнтэн күһэллэн сайдар холобура ардыара суох. Ыарыы киһини «уһугуннарыан» сөп. Киһи сиргэ туох эрэ сыаллаах тэрээбүтүн умнан күннээн бытархай бэйэтин эрэ иннин юрүнэринэн мунурдаммытын ыарыы иҥнүө өйдэтүөн сөп. Саҥаан көрүҥ, физическай оттуҥан тугу да гынар кыаҕа суох киһи туҥнан дьарыктаныан сөбүй? Биллэн турар маннык түгэнигэ бастатан туран киһи өйө үлэлиир. Сорохтор өйдөрө урукку олорбут инерцияларынан маннык турактарын күннээн кыһалҕаларытар хайдах туһаналларын тобула сатыыллар. Сорохтор ыарыыларын «ньээнкэлээн» онтукайдарын улатыннаран куруук куоһур оҥостоллор. Атыттар олох ыһыктынан бэйэлэрин дьылҕаларыгар-оҥоһуларыгар салгыннаан кэбиһэллэр. Хайа да оттуҥан маннык түгэнигэ киһи өйө күүскэ үлэлиир, санаата күүһүрүөр. Арааһынай хайысханан үүт-хайдаас көрдөөн бэйэтин албыннаныан да сөп, албыннатыан да сөп. Дьонтон итэҕис сананы, суланы дьоку чуҥаһатыахтаҕар тэйитэр. Оччоҕуна хом санаа, хаҥайын, өс санаа, сэтэрэһин, өйү үлэлэтэн

Ой дуораана

АРЫГЫТТАН АРАХСАР ЫАРАХАНА СУОХ...

XIX-с үйэ ортотун диэки алаастарынан бытаан олоҕор сахалар көнө сүрүннээх, туох да буруйуэмэни, айыыны оҥорбот дьон этилэр. Оччотооҕуга арыгы диэни хараҥтаан да көрбөттөрө. Сэбиэскэй былаас сылларытар да дьон майыта, бэрээдэга үчүгэй этэ. Брежнев саҕаттан чэпчэки арыгы олус дэлэйиитэ, сымыйа сыыпара майгы-сигили кэхтиитигэр тиэрилитэ. Арыгыта суох туох да үлэ ыытыллыбат буолбута.

Мин биир түгэни өйдүүбүн. Ыһыахха 1964 с. куйаас баҕайы күн ат баайаччылар, сүүрдээччилэр райсовет олбуорун иһигэр күлүкээ «Фруктовая» диэн сурукпаах дьаһык мунуннан быгыылыаалаахтан ыймахтыы олороллор. Куруускаҕа кутан: «Бу утахтан иҥэн тамаххын ханнар», — дэстилэр. Арыгы эрэ буолуо диэн саанабатах буолан биир тыллыынан туһэрэн кэбистим.

Ипподромнаа тиийиибэр хайдах эрэ төбөм иҥэ куугунуох курдук, хараҥым хараҥара-хараҥара сырдыыр. Алмаас диэн суурук аты хос тэнишин эрдэ төлө тардаммын дьабаҥа иннитэн бүдүрүйэн одуна. Туран эрэр аккА иккистээн олоро туһэр бэйэм арыгым таайан туран хааллым. Ат барахсан кэнитэ суох биэтэккэ бастакынан тахсыбытын аахсыбатылар.

Арыгы содулуттан төһөлөөх элбэх үтүөкэннээх сүүрүктэр буорту буолбуттара буолуой? Хайдахтаах курдук айылаттан айдарыыласх үтүөкэн ыччаттар симэлийдэхтэрэ. Онноодор омук омуттаан эстибитэ.

Саха сиригэр, Аллараа Халымаҕа Аниой дьаарбанкатын таһыгар олорбут чуваннар эстибиттэрэ. 1989 сыллаары нэһилиэньэ Бүтүн Союзтааҕы биэрэпиһигэр көстүбүтүнэн 1 чуван баар эбит. Ол барыта арыгыттан. Куһаҕан барыта арыгыттан тахсарын ыччаккa, оҕолор күннэтэ өйдэтүөххэ.

Арыгыны элбэри иҥиннэн, итирбэтиннэн киҥиргэнии буолара. Сороҕор арыгыны күүһүлээн иҥэрим, оччоҕо хайдах-туох сылдьарын хонтуруолланарын тохтуур. Кореүһүүлэр, атаарыылар, бириэмийэлэр барыта арыгы аргыстаналлара. Сороҕор соруйан да арыгынан айах тутаччы баар буолара.

Арыгыттан арахсар оннук ыарахан буолбатах эбит диэн эдэр дьоҥҥо этиэҥ баҕарыллар. Олоҕу өйдөөх-тэйдээх хараҥынан көр. Чэхиэ эмиэ-хаанга күүс-уох баар. Ханнык баҕарар үлэ кыайтарымтыа буолар.

Туларын көр: иҥэччи буоллуҥ да таҥас-сап, сирэй-харах дьаабы. Тыл-өс туһунан этэ да барыллыбат. Аны сири-дойдуну арыгынан айах тутуу аҕыс сыыһа. Сир-дойду ыччатын итирдэн дуу, холуочуттан дуу туох үтүөнү көрсүөҥүй? Туох баар аскынан күндүлээ. Арыгыттан бэйэҥ кыайан тэйэр кыаҕыҥ суох буоллаҕына медицина көмөтүн туһан. Бастаан 2-3 күн хаанныы ыраастан. Онтон көмө укуолла ыл. Дьэ, ол кэнниттэн бэйэҥ бэйэҥ көрүн. Бастакы күннэргэ дневникпэ толор. Ый аҥара күн аайы, онтон күн өрүү-өрүү. Сочинение темалара араас буолуохтахтар, бэйэҥ олоххуттан. Бастаан арыгы эйиэхэ туох куһаҕаны эрэ аҕалбытын туһунан, онтон испэккэ сылдьан туугу оҥоруохтааҕыҥ туһунан суруй. Арыгы содулун эрэ туһунан аах, ол эрэ туһунан саная, концепт.

Дьиэҥ таһыгар мастары олордуунан дьарыгыр, үүнээйини бүөбэйдэс. Иччилэри, айыылары, ытык миэстэлэри ытыгылыы үөрэн. Элбэхтик оҕолор ортолоругар сырыт, кырдьаҕастары кытта сэһаргэс. Урукку аһыыр-сиир дьоҥнуттан тосту-туора туттума, киниилэр эйгини өйдүөхтэрэ.

Туе бэйэ быраабылаларын оҥоһун. Холобур, мин кодексам:

1. Аны арыгы испэппин
2. Сарсыарда эрдэ туруу, а.э. «Ооккө» үөрэҕин тутуһуу, чэбдигирдиннэ
3. Айылаҕа тахсыы (надиилэр 1-2)
4. Ыарыы, арыгы туһунан саная бырах
5. Сиргэ силлээбэккэ аидаайыы
6. Дьоҥу өйүргэтиме
7. Бэйэҥин иитии
8. Соҕуута суох кирсиме
9. Тулуйа үөрэн
10. Киэҥ көҕүстэн

Ити курдук саатар биир ый өйүн-санаан наарарыгыны утары буолуохтаах. Арыгылаах остуоллартан бастакы ыйларга, сылга куота сылдьыахха. Сылдьа сатаамыахха.

Айылаҕа биэрбит күүстэриннэн арыгыттан эмтэн. Оннук биир көрүҥүнэн буолар хатыҥ чуурка-тыгар саахары кутан баран уокка сиэтэрин. Уот төлөҥүн умулларан баран ол буруотунан тыынаҕын. Маннык хас да күн тыыннаахпына арыгыны сакаабат буолуоҥ.

Арыгыны иҥиэххин баҕардахпына соҥо тута кинн куһаҕан содулун туһунан өйдөр көр уонна айылаҕа тарыс. Саамай наадалаах дьыалаларыгар дьарыгыран бар. Оччоҕо аһарыыаҥ. Тулаҕын, арыгы иҥэ сылдьар дьоҥу көр. Хас биирдиилэригэр хайаан да атын киһиэхэ суох үчүгэй өрүтү булуоҥ. Ол үчүгэй хаачыстыбалары бэйэҕэр иҥэриниэ сатаа, куһаҕан өрүттэрин ырыт. Айахтарыттан кэлэр арыгы мар сытын саная, төбө хайдар марыытын, сүрэх-быар олохсуйуутун. Бүгүн эн арыгыттан туттунуоҥ — дьиэ кэргэнигэр иҥэччи суох буолуо. Ол курдук чөл олох иҥин туруулаһаччы элбэхтэн иҥиэ. Оччоҕо урукку бутуурдаҕар эргиллэн саханы саха дэтэхэпит этэ дии саныыбын.

Николай НИЛОВ,
пенсионер

ПРИКАЗ ВОЕННОГО КОМИССАРА НАМСКОГО УЛУСА № 10

24 декабря 1999 г.

«О первоначальной постановке граждан на воинский учет к призывному участку военного комиссариата Намского улуса».

1. На основании Закона РФ «О воинской обязанности и военной службе» с 1 января по 31 марта 2000 г. объявляется первоначальная постановка граждан 1983 года рождения на воинский учет в военном комиссариате Намского улуса Республики Саха (Якутия).

2. Явке на призывной участок подлежат все граждане, родившиеся с 1 января по 31 декабря 1983 года включительно, постоянно или временно проживающие на территории Намского улуса, а также граждане старших возрастов, не прошедшие первоначальную постановку на воинский учет.

3. Все граждане, подлежащие первоначальной постановке на воинский учет, обязаны прибыть по адресу: с. Намцы, ул. Ойунского, 8, военный комиссариат в точно назначенные дни и часы, имея при себе документы, указанные в персональных повестках. Граждане, не получившие персональные повестки, обязаны прибывать в течение дня с 1 по 7 февраля 2000 г., имея с собой документы, удостоверяющие личность.

4. На основании Закона РФ «О воинской обязанности и военной службе» руководителям предприятий, организаций, учреждений, учебных заведений, независимо от ведомственной подчиненности, обязаны освободить граждан, подлежащих первоначальной постановке на воинский учет, на время, необходимое для прохождения медицинской комиссии и обеспечить их своевременную явку в военный комиссариат Намского улуса.

Военный комиссар Намского улуса, майор
А. ЕРШОВ

НАМ УЛУУҺУН БАЙЫАННАЙ КОМИССАРЫН 10 №-дээх БИРИКЭЭҺЭ

Ахсынньы 24 күнэ, 1999 с.

«Нам улууһун байыаннай комиссариатын призывной учаастагар гражданнар воинскай учуокка аан бастаан туралларын туһунан».

1. «Воинскай эбээһинэс уонна байыаннай сулууспа» туһунан РФ Сокуонугар олоҕуран 2000 сыл тохсунньу 1 күнүттэн кулун тутар 31 күнүгэр диэри 1983 сыллаах төрүөх гражданнары Саха республикатын Нам улууһунаары байыаннай комиссариатыгар байыаннай учуокка аан бастаан туруораһын биллэриллэр.

2. Призывной учаастакка 1983 сыл тохсунньу 1 күнүттэн ахсынньу 31 күнүгэр диэри төрөөбүттэр уонна Нам улууһун территориятыгар куруук эбэтэр быстах кэмнэ олороччулар, эбэтэр воинскай учуокка аан бастаан турбатах ааҕаастаах дьон кэлэллэр.

3. Воинскай учуокка аан бастаан тураччы гражданнар байыаннай комиссариакка этиллибит күнгэ, чааска, бэйэлэрин кытта персональнай бэбиэскэҕэ ыйыллыбыт документаах маннык аадырыска кэлэллэрэ булгуччулаах: Нам селота, Ойуунускай уул., 8. Персональнай бэбиэскэ туппатах гражданнар 2000 сыл олунньу 1 күнүттэн 7 күнүгэр диэри тус бэйэлэрин туоһулуур документаах кэлиэхтээхтэр.

4. «Воинскай эбээһинэс уонна байыаннай сулууспа» туһунан РФ Сокуонугар олоҕуран предприятиелар, организациялар, учреждениелар, үөрэх тэриллэрин салайаччылара воинскай учуокка аан бастаан тураччы гражданнары медицинскэй комиссияны баралларыгар босхолуохтаахтар уонна кинилэр Нам улууһун байыаннай комиссариатыгар бириэмэтигэр кэлэллэрин тэрийиэхтээхтэр.

Нам улууһун байыаннай комиссара, майор
А. ЕРШОВ

НАМ-2 ХОМУСТААХ СУОЛУНАН ОРУҺУ ТУОРААҺЫНҺА ТРАНСПОРТНАЙ СРЕДСТВОЛАР УЙУКТАРЫН УЛААТЫННАРЫЫ ТУҺУНАН

2000 сыл тохсунньу 6 күнүгэр 2 Хомустаах нэһилиэгин комиссията муус халыҥын кэмэйдээбит уонна тохсунньу 6 күнүгэр улуустаары комиссия Нам-2 Хомустаах маршрутун бэрабиэркэлээбит акталарыгар олоҕуран дьаһайбыт:

1. 2000 сыл тохсунньу 7 күнүттэн Нам-2 Хомустаах маршрутунан 10 (уон) тонна уопсай ыйааһыннаах массыыналар сырыыларын кэҥэтиллиэхтэрэ.

2. 2 Хомустаах нэһилиэгин баһылыгар П.Е. Тарскайҕа суол бырааб ылатын тутуһан анал бэлиэлэри туруорарыгар уонна икки өттүнэн сырыыны тэрийэригэр.

3. ГИБДД (Зорин М.К.) уонна айылҕа харыстабылын инспекциятыгар (Ермолаев Ю.П.) өрүһүнэн туораах ыны күүскэ хонтуруоллуулларыгар.

4. Бу дьаһал туолуутун хонтуруолун бэйэбэр хаалларабын.

Улуус баһылыгын солбуйаччы И.С. Протопопов

КЭРИЭСТЭБИЛ

Тохсунньу ый 5 күнүгэр 2000 сылга доҕорбутун, табаарыспытын Ноговицын Николай Андреевичы сэрии уонна үлэ ветеранын, Саха Республикатын доруобуйатын харыстабылын туйгунун ыараханнык ыарыы биһиги кэҥэтиттэн ылан барда.

Николай Андреевич 1927 с. атырдьах ыйын 25 к. Нам оройуонун Кебекен нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Үөрэхтээ дьулуурдаах буолан Якутскайдаары фельдшерскэй-акушерскай оскуоланы бүтэрэн эмчит идэтин ылан 28 сыл устата эҥкилэ суох үлэлээбитинэн бары астынабыт. Биһиги билэбит айылаттан бэриллибит талааннаах эмчит күннэри-түүннэри ыарыһахтары эмтээри сүүрбүтүн, төһөлөөх оҥону сымнаҕас илиитинэн төрөппүтүн.

Николай Андреевич олох иһин туруулаһан охсуспут, эрчимнээх общественнай үлэһит киһи. Өр сылларга партийнай тэриллэ секретарын, нэһилиэк сэбиэтин депутатын, общественнай госхонтуруол үлэһитин быһыытынан итэҕэстэри-быһаҕастары утары охсуспутунан киэн туттабыт.

Биһиги билэбит кини киэн дуоһатын, эйэҕэс майгытын, ыалдьытымсах ыал аҕатын быһыытынан, алта оҥону иитэн-үөрэтэн ыал оҥортообутун.

Доҕорбутун, табаарыспытын Николай Андреевичтаах өр сылларга ойдуу-саныы сылдьыахпыт, быраһаай!

Кебекен кыргыҥастара

1999 сыл ахсынньы 5 күнүгэр күнду кэргэммин, тапталлаах аҕабытын Суздалов Петр Иннокентьевичи сүтэрдибит. Ыарахан ыарыы былдьаан биһигиннии соҕотохтуу хаалларда.

Петя биһиги эдэр саастыбытыгар холбоһон ыал буолбуппут. Сүүрбэ икки сыл олус эйэлээхтик олордубут. Истиҥ ыйыгыбит, таптабыт туоһута биһиги оҕолорбут Илья, Варя, Петя, Анчушка буоллаллар.

Мин үөрэхпин бүтэрээппин кытта 1982 сыллаахха I Хомустаахха ананан кэлбиппит, онтон ыла бу дэриэбинэ биһиги иккис төрөөбүт дойдубут кэриэтэ буолла. Петя кыыһырар диэни билбэт, куруутун күлэ-үөрэ сылдьар, дьоҥҥо эҥкэй буолан эбэх эдэр да, кырдьаҕас да доҕоттордоммута. Оскуолаҕа үөрэнэҥиттэн спордукан утумнаахтык дьарыктаммыта: волейболга, баскетболга, чэпчэки атлетикаҕа күрэхтэһэр этэ. Хас да төгүл дипломнарынан, грамоталарынан наҕараадаламмыта. Манна кэлэн Петя «Нам» совхозка өр кэмнэ суоппардаабыта. Үлэтигэр хаһан да сирдэрбэтэҕэ, техниканы үчүгэйдик билэрин иһин доҕотторо олус сөбүлүүллэрэ. Петяҕа араастаан алдьаммыт массыынаны оҥотторо, сүбэлэтэ оннооҕор куораттан, атын улуустартан дьоннор кэлэллэрэ. Массыыналарын оҥордоҕуна махтанан, үөрэн-көтөн бараллара. Оҥорбут массыыната табыллыннаҕына массыына хаһаайыныттан ордук үөрэрэ, астынара. Массыына туһунан литератураны эккирэтэн туран үөрэтэрэ. Кини хаһан да ханнык да үлэни буоллун хааллын диэн оҥорбото, үлэтэ барыта хаачыстыбылаах буолара.

Петя чаанынай уһаайбаланан, оҕуруотунан дьарыктанан, гараж, мастарыскый оҥостуон олус баҕарара. Ол иһин арыйах сыл уопсай дьиэҕэ олорон баран, дьиэ атыылаһан кэспүппүт. Онно гаражтанан, техниканан дьарыктаммыта, сварщик үөрэҕэ да суох буоллар сварщик идэтин бэйэтэ бириинчик буолан олус үчүгэйдик баһылаабыта.

Дьиэҕэ оҥу-маны оҥорорун олус сөбүлүүрэ. Оҕолорун хоһуган этээстээх оҥоту, дьиэ үрдүгэр светомузыкалаах уоту, араас шкафчиктары ойуулаан, оһуордаан оҥортолообута. Онноостор тыаҕа сылдьан, араас кыылларга маарынныыр мастары булан киллэрэн, дьиэ таһыгар туруорта-абыта.

Биир улахан баҕата - этээстээх, верандалаах дьиэни туттуу этэ. Бэйэтэ маһын кэрдан, баламнаан, дьиэтин бырайыактаан, уруһуйдаан, бары наада буолар матырыйаалын булан, табаарыстарын кытта кэпсэтэн ыам ыйыттан саҕалаан сэтиньи ыйга икки этээстээх дьиэни бүтэрэн, саҥа дьиэни оҕолоругар бэлэхтээн барда. Бу дьиэ тутуутугар элбэх дьоннор кэлэн үлэлэһиттэриттэн биһиги өссө төгүл ойдоотубут - биһиги аҕабыт дьоҥҥо улахан оҥолоох уонна авторитеттаах эбит. Дьиэ оҥоһуллан бүппүтүн, кэһэн киирбиппит кэнэ, олох бэйэтэ туруорсан, ыксатан туран, үлэлээбит дьоҥҥо махтанан, чугас ыалларын, доҕотторбутун ыытыттаран алаһа дьиэ малаһынын тэрийтэрбитэ.

Оҕолорун олус таптыыра, кинилэргэ улаханнык эрэнэрэ. Кыыһа Варя үөрэхтэ киирбитигэр, уола Илья үөрэҕин бүтэрбитигэр наһаа үөрбүтэ. Олохтон букатыннаахтык арахсыар диэри биһиги куруутун буоларын курдук арааччылыы-харыстыы сыппыта. Күн сиригэр баар бары кэрэни, истиҥ сыһыаны, дьоллоох олоҕу, бэйэ-бэйэни толору ойдөһүүнү бэлэхтээн барда.

Күнү кэргэним, аҕабыт бары баҕатын толоруохпут диэн эрэнэбит - ол буолуо кини сырдык кэриэһин толоруу уонна кини сылаас мичээрин, үтүө мөссүөнүн сүрэхпитигэр иҥэрки.

Кэргэнэ, оҕолоро

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

ОТДЕЛ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ НАМСКОГО УЛУСА ОБЪЯВЛЯЕТ КОНКУРС НА ЗАМЕЩЕНИЕ ВАКАНТНЫХ ДОЛЖНОСТЕЙ СРЕДНЕГО НАЧАЛЬСТВУЮЩЕГО СОСТАВА

Требования:

— мужчины до 35 лет, годные по состоянию здоровья к прохождению военной службы;

— среднее-специальное или высшее образование;

— характеристика с места работы.

Сотрудники МВД РС(Я) обеспечиваются форменным обмундированием, денежной компенсацией за продовольственный паек; ежегодным бесплатным проездом, также предоставляется 50%-ная льгота по оплате за коммунальные услуги, электроэнергию, газ и телефон.

По всем вопросам о трудоустройстве обращаться в отдел кадров УОВД.

Дошкольный методцентр открывает воскресную школу для детей не посещающих детсад для подготовки поступления в школу. Руководитель - учительница начального класса Рожина М.Д.

Школа начинает работу 15 января с 11 часов в здании АОО «Быткомбинат», 2 этаж.

Кебекен орто оскуолата суҥаллык математика учуутал ыгар, Таастаах ситэтэ суох орто оскуолата начальнай кылаас, оҥо хамсааһынын тэрийээччитэ наадыйаллар.

Үлэлиэн баҕалаахтар **21-3-94, 21-4-08** телефоннарынан үөрэх управлениетыгар билсэргитигэр.

В магазин «Мария» поступила в продажу свежая мука в/с, дата выработки ноябрь 1999 года, мешок 50 кг. по цене 475 рб. Ожидается сахар, свежемороженая рыба в плитках, крупы.

Адрес магазина ул. Дружбы, 8

Меняю строительные материалы на квартиру в с. Нам. Телефон **23-3-30**

Бу дыл тохсунньу 9 күнүгэр И.Е. Винокуров кэргэнэ, Россия үтүлэлээх ветерана, дорообуйа харыстабылын туйгуна үлэ, тылы ветерана

ТРУБИЦИНА
Александра Алексеевна

91 саҕыгар наадыан өлбүтүнэн бокуонньук оҕолоругар, ийэлэх-билэ дьонугар диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Улуус дьаһалтата,
улуус Мунньаҕа,
ветераннар улуустааҕы сэбиэттэрэ

Ыксалыгар ыалдьытыгар Людмила, Иван Оҥоловтарга, ыччаттарыгар оҕолоругар, ийэлэригэр тапталлаах убайдара, таайдара, уола

ПОПОВ
Иннокентий Прокопьевич

сэҥээрдиллэ ыалдьан өлбүтүнэн диринг кутурдаммытын биллэрэбит.

Сиэцевтар

Күнду быраатым, убайбыт

ПОПОВ
Иннокентий Прокопьевич

бу дыл тохсунньу 6 күнүгэр уһун ыараханнык ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэнэ-ыччатыгар, балыстарыгар диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Арбынтан өбүлүйэ Дьяконова
Матрена Егоровна, Немтан
Бүгеевтар, Васильевтар,
Кебекентен Иннокентьевтар,
Слепцовтар

Намнаары СХПК «Уруҥ-Аа» коллектива урукку ветеран үлэһитигэр Елизарова Гайнур Фадеевнаҕа кини тапталлаах уола

ПОПОВ
Иннокентий Прокопьевич

ыараханнык ыарыыттан эдэр саҕыгар эмиэ өлбүтүнэн дириҥ кутурдаммытын тиэрдэбит.

Социальнай харалта Киниин олохтоохторо уонна үлэһиттэрэ 1 гр. инвалит, Түбэ олохтоохо

НОВИКОВ
Савва Михайлович

б. дь. тохсунньу 10 күнүгэр эмиэ ыалдьан өлбүтүнэн чугас дьонугар, оҕолоругар диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Улуус социальнай көмөскэлгэ управлениета уонна ветераннарын сэбиэтэ балыыра коллективы ветераннарын сэбиэтин председателигэр Винокурова Матрена Михайловнаҕа биирдэ тэрээбут быраата

НОВИКОВ
Савва Михайлович

өлбүтүнэн кини дьиэ кэргэттэригэр, ийэлэх-билэ дьонугар диринг кутурдаммытын биллэриллэр.

Убаастыыр, күнду таайбыт Түбэ нэһилиэгин олохтоохо

НОВИКОВ
Савва Михайлович

уһуннук ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн эдэйиигэр Матрена Михайловнаҕа, быраатыгар Михаил Михайловичка, балыстар Ульяна Федоровнаҕа уонна оҕолоругар диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Аммосовтар,
Винокуровтар,
Аммосовтар

Улуустааҕы үөрэх управлениета, профсоюз комитета Хатырык оҕо садын сэбиэдиссэйигэр Зарованова Екатерина Семеновнаҕа тапталлаах ийэтэ, тылы уонна үлэ ветерана

ЗАРОВНЯЕВА
Феодосия Филипповна

өлбүтүнэн диринг кутурдаммытын тиэрдэллэр.

Социальнай харалта Киниин олохтоохторо уонна үлэһиттэрэ

НИКОЛАЕВ
Роман Никитич

б. дь. тохсунньу 8 күнүгэр эмиэ ыалдьан өлбүтүнэн билэр дьонугар диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Нам улууһун кини балыыһатын коллектива, администрацията, профсоюзнай тэриллэтэ, Хатырык участковай балыыһатын коллектива бэлиитэ үлэһиттэригэр Слепцова Зинаида Семеновнаҕа, Феоктистова Анна Семеновнаҕа тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ үлэ, тылы ветерана

ЗАРОВНЯЕВА
Феодосия Филипповна

үтүн мараҥан ыарыыттан өлбүтүнэн диринг кутурдаммытын тиэрдэллэр

Күнду табаарыстарбытыгар Лейла, Сергей Гаврильевтарга тапталлаах аҕаларга Амма улууһун Өнньуос нэһилиэгин олохтоохо

ПАХОМОВ
Павел Михайлович

хомолтолоохтук өлбүтүгэр диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Босикова, Ноговицына,
Захаровтар,
Трапезниковтар,
Пинигиннар

Нам улууһун кини балыыһатын коллектива, администрацията, профсоюзнай тэриллэтэ, Кебекен участковай балыыһатын коллектива улуус кыдыаҕас фельдшерэ доруобуйа харыстабылын туйгуна, сэрии, үлэ ветерана

НОГОВИЦЫН
Николай Андреевич

үтүн мараҥан ыарыыттан өлбүтүнэн дьиэ кэргэттэригэр, бары аймахтарыгар, доҕотторугар диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Нам улууһун кини балыыһатын администрацията, профсоюзнай тэриллэтэ, поликлиника коллектива стоматологическай отделение медсестрата Гаврильева Лейла Павловнаҕа тапталлаах аҕата

ПАХОМОВ
Павел Михайлович

Амма улууһун Өнньуос нэһилиэгэр үтүн мараҥан ыарыыттан өлбүтүнэн диринг кутурдаммытын тиэрдэллэр.

Күндүтүк саныыр ыаллыбытыгар, балыбытыгар, аймаҕыбытыгар Аксентьева Надежда Гаврильевнаҕа, быраатарбытыгар, сиэннэрбитигэр Алешаҕа, Сергеҕэ, Колюҕа, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эбэлэрэ

АКСЕНТЬЕВ
Анатолий Егорович

эмиэ хомолтолоохтук олохтон туораабытынан диринг кутурдаммытын тиэрдэбит.

Сунтаартан аҕалара, Лидия Афанасьевна, Зоя, Маайа, Лаптевтар,
Лукиннар, Фокиновтар, Прокопьевтар, Шадриновтар, Бордонтон
Петровтар, Маар Күүлгэн Ивановтар, Үөһээ Бүлүүттэн Чыбыковтар,
Семеновтар, Синнэр

РЕДАКТОР — В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **21496**; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — **21640**;
бухгалтерия — **21332**;
факс — **21332**; **"НАМ" ТРК** — **21632**;
редакционнай издательскай система — **21141**

Сурукка аакпытын-суолгутун, үлэҕэ-тин, дьиэҕэт аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ малдьы хаһыат санаатынын биир буолбат.

Тэрийэн таһаараччылар: Саха Республикатын Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива.
СР бэчээт уонна маассабай информация көҥүлүн көмүскүүр региональнай инспекциятыгар регистрацияламыт нүөмэрэ — **Я 0085**.

"ЭҺСИЭЛИ" - Нам улууһун хаһыата.
678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.
E-mail: editor62@sakha.ru

Талылыына уонна тангылыына "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бэчээтэнэ, Ордконикидзе уул. 38.
Формата А3. Кэмэйэ 1,0 бэчээт. лист.
Индекса — 54889. Тираһа — 2451
Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч, 12.01.2000
Сакаанын №-рэ — 3